

BRUISEND MOLENBEEK.

Gwendoline Daems, Veerle Depoorter, Karin Willems

WERKEN AAN EEN KLEURRIJKE EN DUURZAME WIJK

Het opbouwwerk binnen het Buurthuis Bonnevie steunt op een jarenlange traditie en een rijke ervaring. Speerpunt van het opbouwwerk was van in het begin het wijkgericht samenwerken met bewoners aan de leefbaarheid". Maar daarnaast heeft het buurthuis een brede huisvestingswerking ontwikkeld. De geïntegreerde wijkwerking, met interactie tussen projecten opbouwwerk, wijkontwikkeling en huisvesting, is door de jaren heen een begrip geworden binnen de gemeente Molenbeek.

We beperken ons verder in dit artikel tot het huidige opbouwwerkprogramma, dat onder de noemer Bruisend Molenbeek uit 2 grote strategische acties bestaat. Samen kleur geven aan de buurt (met de nadruk op sociale leefbaarheid) en Kiezen voor een duurzame wijk (met de nadruk op fysieke leefbaarheid). eerste strategische actie situeert zich eerder binnen het agogische luik van onze werking, de tweede binnen het politieke. De relatie en samenhang tussen deze twee zijn van cruciaal belang.

Onthaal

Bij het begin van het meerjarenplan werd geïnvesteerd in het uitbouwen van een goed functionerend onthaal. Nu richt het opbouwwerk zich vooral op de omkadering en ondersteuning van de onthaalbediende en de vrijwilligers. Het onthaal blijft een trefpunt voor informatie-uitwisseling. Vooral de wekelijkse buurtontbijten blijven een belangrijke visvijver voor het opbouwwerk. Collectieve problemen worden opgevangen, sommige worden dan verder opgepakt in het opbouwwerk en/of doorverwezen naar andere bestaande initiatieven of diensten

SAMEN KLEUR GEVEN AAN DE BUURT

De programmatie 2013 vormt een scharnierpunt binnen het meerjarenplan 2009-2015. In de eerste jaren ontwikkelden we enerzijds een laagdrempelig onthaal, en anderzijds organiseerden we tal van activiteiten in het kader van „buurtontmoetingen“.

Buurtontbijten

In de buurt zijn talrijke ontmoetingsplaatsen voorhanden, weliswaar meestal voor bepaalde groepen of rond een bepaald thema. Zo zijn er tal van vrouwengroepen, theesalons voor Marokkaanse mannen, Afrikaanse kerken, alfabetisatiegroepen, seniorenbijeenkomsten. Een laagdrempelige infrastructuur waar iedereen welkom is, los van geslacht, leeftijd, afkomst, religie... gewoon om elkaar te ontmoeten, naar elkaar te luisteren, met elkaar te praten op een informele manier, is echter zeldzaam. In een wekelijks aanbod van buurtontbijten zijn bewoners welkom voor een babbel, een vraag, een tas koffie... In deze momenten houdt het opbouwwerk een vinger aan de pols voor wat leeft in de buurt.

Binnen het luik sociale leefbaarheid onderscheiden we 4 deelprojecten overeenkomstig niveaus van bewonersparticipatie, gaande van elkaar ontmoeten tot zich daadwerkelijk inzetten voor anderen en/of voor de buurt. Bewoners kunnen van het ene niveau naar het andere doorgroeien, maar evengoed zich beperken tot datgene waar ze zich goed bij voelen, en waar ze op dat moment voor kiezen of aan toe zijn.

1. Bewoners ontmoeten elkaar

Op een informele en laagdrempelige manier mekaar ontmoeten en leren kennen, is belangrijk en een voorwaarde tot respect voor de andere. Bewoners moeten in de eerste plaats buitenkomen, uit hun isolement treden, om dan op verschillende niveaus te kunnen deel-nemen aan het buurtleven, en zo een sociaal vangnet opbouwen.

Buurt kookt voor bank

Traditiegetrouw koken bewoners typische streekgerechten uit hun land van herkomst voor KBC-werknemers die hiervan kunnen genieten. Bewoners fungeren als het ware als ambassadeur van hun cultuur.

2. Wegwijs in Molenbeek

Om te kunnen deelnemen aan het leven in een buurt, moeten mensen weten wat er allemaal voorhanden is. Daarom is informatie en vorming een eerste stap. De organisatie van een welzijnsmarkt is zowel voor de bewoners als voor andere organisaties erg interessant (om efficiënt te kunnen doorverwijzen). Via de onthaalruimte krijgen bewoners informatie over openbare onderzoeken, en indien nodig stappen we zelf naar de wijk om op locatie informatie rond ingrepen te verstrekken. Info en sensibilisering rond „zuinig energieverbruik” is gelet op de grote vraag een deelproject op zich waaraan ervaringsdeskundige bewoners hun medewerking verlenen.

Conversatietafel Frans

Via het onthaal hebben we meer en meer te maken met bewoners die geen van beide landstalen spreken, en zich dus ook niet kunnen behelpen in vele dagdagelijkse zaken. Het aanbod van allerlei taalcur-sussen en/of alfabetisatie is niet toereikend, en de drempel is nog vaak te hoog. Daarom zijn we met een kleine groep bewoners en 2 vrijwilliger-bewoners aan de slag gegaan. Het aanleren van een aantal elementaire zaken staat op het programma. Via de conversatietafels willen we de meest kwetsbare groep van vrouwen emanciperen, zodat ze sterker staan en op een betere manier kunnen deelnemen aan de samenleving. Het opbouwwerk faciliteert dit initiatief en omkadert de vrijwilligers.

3. De wijk in the picture

Daarnaast willen we eveneens bewoners engageren in het kenbaar maken aan de buitenwereld van de rijke diversiteit van de buurt en haar mensen. Dit versterkt zowel hun eigenwaarde als het imago van de buurt voor zover gebruikers en bezoekers van buitenaf de positieve kanten van de buurt leren kennen en waarderen. Geleide bezoeken aan de moskee en activiteiten rond het opwaarderen van historisch erfgoed dragen hier ook toe bij.

4 Molenbenaars helpen Molenbenaars

Via het herwaarderen van het statuut van vrijwilligerswerk willen we capaciteiten van bewoners benutten en inzetten om andere bewoners te ondersteunen en te informeren. We willen op die manier werken aan een positieve dynamiek, waardoor bewoners terug geloven in eigen kunnen en daadwerkelijk iets kunnen bijdragen aan het buurtleven, het imago van de buurt, en de sociale cohesie. Een goede omkadering van deze mensen is erg belangrijk. Vrijwilligers worden ingezet in verschillende deelaspecten van het buurthuis (onthaal, KBC-maaltijden, conversatietafels Frans), of als energie-animator of ambassadeur van het passief wonen.

KIEZEN VOOR EEN DUURZAME WIJK

Op het punt van de fysieke leefbaarheid van de wijk staan 3 invalshoeken centraal: participatie aan de herinrichting van de openbare ruimte, een nette leefomgeving en vergroening van de wijk.

1 Participatie aan de herinrichting van de openbare ruimte

Tijdens de heraanleg van openbare ruimtes poogt het opbouwwerk zoveel mogelijk bewoners te informeren en hun stem te versterken bij de plannenmakers. We stellen vast dat tijdens dergelijk participatieproces naast de herinrichting zelf diverse andere aspecten naar boven komen die verband houden met het gebruik en het beheer van de ruimte.

As zachte mobiliteit

Denkgroep openbare ruimte

Binnen de wijkcommissie werd een denkgroep opgericht die nadenkt over de heraanleg en die het studie bureau moet helpen met de voorbereiding van een voorontwerp dat optimaal aansluit bij de noden van de wijk. Deze denkgroep kreeg 3 maanden tijd voor diagnose en participatie, en het studie bureau voor opmaak van een voorontwerp. De volgende 3 maanden werd een terugkoppeling en een aanpassing van het ontwerp voorzien.

Tijdens het gemeentelijk participatieproces spoorden we bewoners aan om deel te nemen aan de wijkcommissie en zo ook aan de denkgroep openbare ruimte.

Binnen het kader van het wijkcontract Cinema Bellevue werd een ontwerp van herinrichting opgemaakt voor de metrozone gaande van het Kanaal tot aan het Voltaireplein (as zachte mobiliteit). Deze herinrichting moest zoveel mogelijk rekening houden met het feit dat omwonenden en gebruikers de ruimte delen en dat de aanleg bedoeld is als route voor zwakke weggebruikers.

Samen met Yota! (kinderen- en jongeren-participatie) van JES vonden we het van belang om een participatieproces op te zetten voor zowel bewoners als gebruikers van deze as, reeds voor de officiële procedure van participatie van de gemeente.

Er vond een voortraject plaats: een bevraging op de as bij kinderen, jongeren en volwassenen en de resultaten hiervan werden voorgesteld in de eerste wijkcommissie. In de tweede fase van het participatieproces werden de plannen voor de heraanleg aanvankelijk door de gemeente in een vrijwel ongekend lokaal aan de bevolking voorgesteld. Participatie was dan ook ondermaats. Het opbouwwerk zorgde ervoor dat een medewerker van de gemeente naar verschillende groepen toeging op een voor hen vertrouwde plek. Ook konden de omwonenden de plannen komen inkijken in het onthaal van het buurthuis

Werkgroep netheid:

dynamische bewoners uit verschillende straten die iets wilden doen rond het probleem van netheid werden samengebracht door de opbouwwerker om gezamenlijk een lenteschoonmaak te organiseren. De opbouwwerker zorgde ervoor dat bij deze actie ook de bevoegde instanties van de gemeente betrokken werden, zodat de bewoners de werking van de gemeente leerden kennen en de gemeente de acties van de bewoners.

Sensibilisatie rond netheid: bewoners gaan in dialoog met elkaar over de netheid en worden zich ook bewust van het feit dat bepaalde bewoners het beleid niet kennen, of de regels ter zake niet kunnen toepassen omwille van sociale en/of taalproblemen. Bewoners zoeken ook medewerking van de moskee, scholen en andere organisaties voor een gezamenlijke aanpak.

waar uitleg werd verstrekt en opmerkingen genoteerd. Het voorontwerp werd definitief goedgekeurd, ook al bleef er onenigheid tussen bewoners en gebruikers over de heraanleg.

Tijdens het participatieproces werd duidelijk dat er rekening gehouden moest worden met de overlast voor de omwonenden, en dat tussen hen en de gebruikers een dialoog opgestart moest worden. Een beheer van deze openbare ruimte tijdens en na de herinrichting zal noodzakelijk zijn. Op initiatief van het opbouwwerk startten er gesprekken binnen de gemeente over welke dienst dit op zich zou kunnen nemen, voorlopig zonder resultaat.

Bonneviepark

Vanuit Brussel Leefmilieu kwam een oproep voor het organiseren van een participatieproces over de heraanleg van de sportzone en een uitbreiding van het Bonneviepark. Vanuit eerdere positieve ervaringen tekende het opbouwwerkteam hierop in en kreeg de opdracht toegewezen. Samen met enkele lokale jeugdwerkingen werden de gebruikers van de sportzone bevroegen. We bevroegen ook niet-gebruikers om te weten te komen waarom zij geen gebruik maken van deze zone. Naast opmerkingen over de voorgestelde plannen kwamen ook klachten en problemen omtrent het samenleven in en het beheer van het park. Iedere groep wenste zijn eigen plekje: de vrouwen en meisjes een aparte fitnesszone, de jongeren een afgeschermd en intieme plek, een sportterrein alleen voor de grote gasten en ééntje voor de kleine kinderen, enz. De elementen uit deze bevraging werden doorgegeven aan het architectenbureau opdat zij hun ontwerp konden aanpassen aan de noden en behoeften van het publiek. Dit gebeurde voor een groot deel van de meest gehoorde opmerkinge, maar aan het publiek zou uitgelegd worden dat het park voor iedereen is en dat het niet mogelijk is om elk zijn

eigen plekje te geven. Met dit aangepast ontwerp werd er teruggegaan naar de verschillende groepen (kinderen, jongeren, volwassenen, mannen en vrouwen) in een vertrouwde omgeving, zoals het Bonneviepark zelf, de binnenkoer van 2 aanpalende scholen, de lokalen van een jeugdhuis...

Ondertussen werd er verder gewerkt aan het ontwerp rond de uitbreiding van het Bonneviepark. Daarbij zou een straat in het park geïntegreerd worden, wat vooral voor de omwonenden ingrijpende gevolgen zou hebben. Na heel wat onderhandelingen kregen we een bijkomende opdracht, namelijk overlegmomenten voorzien met omwonenden omtrent de uitbreiding van het park. Daarop kwam veel reactie. Deze overlegfase nam één maand in beslag en de resultaten werden aan het architectenbureau overhandigd. Belangrijk is dat bij de heraanleg van het Bonneviepark verder werk gemaakt wordt van het beheer en het samenleven in en rond het park.

2 Nette leefomgeving

Straten en pleinen worden heraangelegd in de gemeente Molenbeek, maar netheid blijft een groot probleem waardoor de kwaliteit van deze ruimten daalt. In 3 straten namen 2 bewoonsters het initiatief om een sensibiliseringscampagne te starten rond netheid en ingroenen. Ze organiseerden tevens een bloembakatelier. Ze spoorden bewoners aan hun huisgevel aan de voorkant in te groenen. Het opbouwwerk zorgde voor de link tussen de gemeentelijke netheidsdiensten en deze initiatiefnemers om samen de andere bewoners in te straat te sensibiliseren. Daarnaast konden bewoners geregeld op bezoek gaan bij de bevoegde schepen om hem op de hoogte te stellen van het verloop van hun campagne en van een aantal problemen in hun wijk, zoals het ontbreken van vuilnisbakken, het gebrek aan straatvegers, het probleem van sluikestortplekken. De schepen nam deel aan een wijkwandeling waarin hij alle pijnpunten noteerde. Een aantal ervan werden nadien meteen aangepakt.

3 Ingroenen van de wijk

Het ingroenen van een straat zorgt voor een positieve dynamiek: bewoners praten met elkaar, motiveren elkaar, en zijn fier op hun wijk. Het project „Extra-Vert” binnen wijkcontract Werkhuisen-Mommaerts waarbij het opbouwwerk een groot aantal bewoners motiveerde om een klimplant te plaatsen aan hun voorgevel, had tot gevolg dat een aantal bewoners op dit elan verder wilden gaan. Ze wilden graag heel hun straat ingroenen. Twee bewoonsters uit de Courtoisstraat begonnen een jaar geleden bloembakken en bloempotten buiten te zetten voor hun huis op straat. Ze zochten nog 3 andere geïnteresseerde buurvrouwen om een comité te vormen, en om samen een project in te dienen bij „groene wijken / quartiers verts” van IEB (InterEnvironnement

Bruxelles). De bedoeling was om zo alle andere bewoners mee te krijgen om de hele straat verder in te groenen en te bebloemen, wat hen ook gelukt is. In juni werd dit alles gevierd, en organiseerden ze een druk bijgewoond straatfeest. De opbouwwerker zorgde voor de nodige ondersteuning. Er is ook een link met netheid, want doordat bewoners hun planten in het oog houden aan de voorkant van hun huis ontstaat er meer sociale controle en wordt er bijvoorbeeld regelmatig gebeld om sluikstorten te signaleren. Ook wordt er informatie aan elkaar doorgegeven over het gratis nummer voor groot huisvuilophaling, en worden de burens aangesproken over het verkeerd buitenzetten van vuilniszakken.

TER AFRONDING

Men zou kunnen stellen dat deze 2 strategische acties min of meer ten dienste van elkaar staan, en zo elkaar versterken. Zo staat de jaarlijkse „parole au quartier“ dit jaar in het teken van

„netheid“, als opvolging van ieders stem telt, een thematiek die duidelijk zijn plaats heeft binnen „duurzame wijk“, én tevens onderdeel is van het deelproject „wegwijs in Molenbeek“ binnen de strategische actie “Samen kleur geven aan de buurt“. In het deelproject waarbij „Molenbekenars Molenbekenars helpen“ geven energieanimatoren informatie over zuinig energieverbruik, een thematiek die bijdraagt tot een meer duurzame wijk. Binnen het werken aan een duurzame wijk wordt veel aandacht besteed aan het samenleven tussen gebruikers en omwonenden van een openbare ruimte.

Men mag ter afronding en zoals in de aanhef reeds gesteld evenmin vergeten dat deze acties in relatie staan tot andere deelwerkingen van het buurthuis die allen kaderen in het concept van sociale wijkontwikkeling, meer bepaald ter realisatie van het grondrecht wonen.

